

KONWENCJA

dotycząca praw i zwyczajów wojny lądowej.

(Dz. U. z dnia 10 marca 1927 r.)

KONWENCJA

dotycząca praw i zwyczajów wojny lądowej.

Jego Cesarska Mość Cesarz Niemiec, Król Prus; Prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki; Prezydent Republiki Argentyńskiej; Jego Cesarska Mość Cesarz Austrii, Król Czech i t. d. i Król Apostolski Węgier; Jego Królewska Mość Król Belgów; Prezydent Republiki Boliwii; Prezydent Republiki Stanów Zjednoczonych Brazylii; Jego Królewska Wysokość Książę Bułgarii; Prezydent Republiki Chili; Prezydent Republiki Kolumbii; Gubernator Tymczasowy Republiki Kuby; Jego Królewska Mość Król Danii; Prezydent Republiki Dominikańskiej; Prezydent Republiki Ekwador; Prezydent Republiki Francuskiej; Jego Królewska Mość Król Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii i Terytorjów Brytyjskich Zamorskich, Cesarz Indii; Jego Królewska Mość Król Włoch; Jego Cesarska Mość Cesarz Japonii; Jego Królewska Wysokość Wielki Książę Luksemburski, Książę Nassau; Prezydent Stanów Zjednoczonych Meksykańskich; Jego Królewska Wysokość Książę Czarnogóry; Jego Królewska Mość Król Norwegii; Prezydent Republiki Panama; Prezydent Republiki Paragwaj; Jej Królewska Mość Królowa Holandii; Prezydent Republiki Peru; Jego Cesarska Mość Szach Perski; Jego Królewska Mość Król Portugalii i Algarwów, i t. d.; Jego Królewska Mość Król Rumunii; Jego Cesarska Mość Cesarz Wszechrosji; Prezydent Republiki Salvador; Jego Królewska Mość Król Serbii; Jego Królewska Mość Król Siamu; Jego Królewska Mość Król Szwecji; Rada Związkowa Szwajcarska; Jego Cesarska Mość Cesarz Ottomanów; Prezydent Republiki Wschodniej Urugwaj; Prezydent Stanów Zjednoczonych Wenezueli;

zważywszy, że, poszukując sposobów zachowania pokoju i zapobieżenia zbrojnym starciom pomiędzy narodami, ważnym jest jednocześnie zająć się tym wypadkiem, gdy zwrócenie się do oręża nastąpiłoby wskutek wydarzeń, których ich usiłowania nie mogłyby odwrócić;

ożywione pragnieniem służenia i w tej ostatecznej ewentualności interesom ludzkości i wzrastającym wymaganiom cywilizacji;

uważając, że należy w tym celu dokonać rewizji praw i ogólnych zwyczajów wojennych, bądź dla dokładniejszego określenia ich, bądź dla pewnego ich ograniczenia celem osłabienia, o ile to możliwe, ich surowości,

uznały za potrzebne uzupełnić i ściślej określić co do pewnych punktów dzieło pierwszej Konferencji Pokoju, która, przejmując, w dalszym ciągu Konferencji Brukselskiej 1874 r., idee, poddane przez mądrą i szlachetną przezorność, powzięła postanowienia w przedmiocie określenia i uregulowania zwyczajów wojny na lądzie.

Zdaniem Wysokich Układających się Stron, postanowienia te, których ułożenie spowodowanym zostało pragnieniem umniejszenia nieszczęść wojny, o ile konieczności wojskowe na to pozwalają, mają służyć jako ogólna reguła postępowania dla prowadzących wojnę w ich wzajemnych stosunkach, oraz w stosunku do ludności.

Jednakże było niemożliwym na razie uzgodnienie odnośnych postanowień, rozciągających się na wszystkie okoliczności mogące mieć miejsce w praktyce.

Skądinąd nie mogło być zamiarem Wysokich Układających się Stron, aby wypadki nieprzewidziane zostały z braku sformułowanych pisemnie postanowień pozostawione dowolnej ocenie ze strony dowodzących wojskami.

Zanim bardziej wyczerpujący kodeks praw wojennych będzie mógł być ułożonym, Wysokie Układające się Strony uważają za właściwe skonstatować, że w wypadkach, nieobjętych przepisami obowiązującymi, przyjętymi przez nie, ludność i strony wojujące pozostają pod opieką i władzą zasad prawa narodów, wypływających ze zwyczajów, ustanowionych między cywilizowanymi narodami, oraz z zasad humanitarności i wymagań społecznego sumienia.

Oświadczają one, że w tym sensie należy rozumieć zwłaszcza artykuły 1 i 2 przyjętego regulaminu.

Wysokie Układające się Strony, pragnąc zawrzeć nową konwencję w tym celu, mianowały swymi pełnomocnikami: (pominięto),

Którzy po wymianie swych pełnomocnictw, uznanych za dobre i należyte co do formy, zgodzili się na następujące postanowienia:

Art. 1.

Mocarstwa Układające się wydadzą swym siłom zbrojnym lądowym instrukcje, zgodne z "Regulaminem dotyczącym praw i zwyczajów wojny lądowej", załączonym do niniejszej konwencji.

Art. 2.

Postanowienia, zawarte w regulaminie, wspomnianym w art. 1 oraz niniejszej konwencji, obowiązują tylko w stosunku pomiędzy Mocarstwami Układającymi się i tylko jeśli wszyscy wojujący należą do konwencji.

Art. 3.

Strona wojująca, która naruszyła postanowienia powyższego regulaminu, będzie pociągnięta do indemnizacji, jeśli tego zajdzie potrzeba. Strona ta będzie odpowiedzialną za każdy czyn osób, wchodzących w skład jej siły zbrojnej.

Art. 4.

Niniejsza konwencja, należycie ratyfikowana, zastąpi w stosunkach pomiędzy Mocarstwami Układającymi się konwencję z 29-go lipca 1899 r., dotyczącą praw i zwyczajów wojny lądowej.

Konwencja 1899 r. pozostaje obowiązującą w stosunkach pomiędzy mocarstwami, które ją podpisały, a któreby nie ratyfikowały niniejszej konwencji.

Art. 5.

Niniejsza konwencja będzie ratyfikowaną jak można najprędzej.

Dokumenty ratyfikacyjne będą złożone w Hadze.

Pierwsze złożenie ratyfikacji będzie stwierdzone przez protokół, podpisany przez przedstawicieli mocarstw, które uczestniczą w nim, oraz przez Ministra Spraw Zagranicznych Holandji.

Następne złożenia ratyfikacji dokonywać się będą za pomocą notyfikacji pisemnej, skierowanej na imię Rządu Holenderskiego z załączeniem dokumentu ratyfikacyjnego.

Zaświadczona kopia protokołu, dotyczącego pierwszego złożenia ratyfikacji oraz wspomnianych w poprzednim ustępie notyfikacji, jak również dokumentów ratyfikacyjnych, będą natychmiast doręczone staraniem Rządu Holenderskiego i drogą dyplomatyczną mocarstwom zaproszonym na drugą Konferencję Pokojową, jak również innym mocarstwom, które przystąpiły do konwencji. W wypadkach,

przewidzianych w ustępie poprzednim, Rząd Holenderski zakomunikuje im równocześnie datę, w której tę notyfikację otrzymał.

Art. 6.

Mocarstwa nie sygnujące konwencji mogą do niej przystąpić.

Mocarstwo, które pragnie przystąpić, notyfikuje pisemnie swój zamiar Rządowi Holenderskiemu, przesyłając mu akt o przystąpieniu, który będzie złożony w archiwach wspomnianego Rządu.

Rząd ten prześle natychmiast wszystkim innym mocarstwom zaświadczone kopje notyfikacji i aktu przystąpienia ze wskazaniem daty, w której on otrzymał notyfikację.

Art. 7.

Niniejsza konwencja zacznie obowiązywać państwa, które wzięły udział w pierwszym złożeniu ratyfikacji w 60 dni od daty zaprotokółowania tego złożenia ratyfikacji, zaś mocarstwa, które ratyfikują lub przystąpią później - w 60 dni po otrzymaniu przez Rząd Holenderski notyfikacji o ratyfikacji przez nie lub o ich przystąpieniu.

Art. 8.

Gdyby które z Mocarstw Układających się zechciało wypowiedzieć powyższą konwencję, winna być uczyniona pisemna notyfikacja Rządowi Holenderskiemu, który natychmiast prześle wszystkim innym mocarstwom kopję zaświadczoną tej notyfikacji, komunikując równocześnie datę, w której on ją otrzymał.

Wypowiedzenie konwencji obowiązywać będzie tylko to mocarstwo, które notyfikowało je i w jeden rok po dostarczeniu notyfikacji Rządowi Holenderskiemu.

Art. 9.

W rejestrze, prowadzonym przez Ministra Spraw Zagranicznych Holandji, będzie wskazana data złożenia ratyfikacji, dokonanego w myśl art. 5 ustęp 3 i 4, jak również data, w której otrzymywane będą notyfikacje o zgłoszeniu akcesu (art. 6, 2) lub o wypowiedzeniu konwencji (art. 8 ust. 1).

Każde Mocarstwo Układające się dopuszczone jest do wglądu do tego rejestru i może żądać zaświadczonych za zgodność wyciągów z tegoż.

Na dowód czego pełnomocnicy opatrzyli niniejszą konwencję swemi podpisami.

Sporządzono w Hadze dn. 18 października 1907 r. w jedynym egzemplarzu, który złożony będzie w archiwum Rządu Holenderskiego, a kopje tegoż egzemplarza, zaświadczone za zgodność, będą doręczone drogą dyplomatyczną mocarstwom, które były zaproszone na II-gą Konferencję Pokojową.

1. Za Niemcy:

Z zastrzeżeniem co do art. 44. załączonego regulaminu.

2. Za Stany Zjednoczone Ameryki:

3. Za Argentynę:

4. Za Austro-Węgry:

Z zastrzeżeniem co do deklaracji złożonej na posiedzeniu plenarnem Konferencji dn. 17 sierpnia 1907 r.

5. Za Belgję:

6. Za Boliwję:

7. Za Brazylię:

8. Za Bułgarię:

9. Za Chili:

10. Za Chiny.

11. Za Kolumbię:

12. Za Republikę Kubańską:

13. Za Danję:

14. Za Republikę Dominikańską:

15. Za Ekwador:

16. Za Hiszpanję.

17. Za Francję:
18. Za Wielko-Brytanię:
19. Za Grecję:
20. Za Gatemalę:
21. Za Haiti:
22. Za Włochy:
23. Za Japonję:
- Z zastrzeżeniem co do art. 44.
24. Za Luksemburg:
25. Za Meksyk:
26. Za Czarnogórze:
- Z zastrzeżeniami sformułowanymi co do art. 44 regulaminu załączonego do niniejszej Konwencji i wpisanymi do Protokołu czwartego posiedzenia plenarnego z dnia 17 sierpnia 1907 r.
27. Za Nicaraguę:
28. Za Norwegję:
29. Za Panamę:
30. Za Paraguaj:
31. Za Holandję:
32. Za Peru:
33. Za Persję:
34. Za Portugalję:
35. Za Rumunję:
36. Za Rosję:
- Z zastrzeżeniami sformułowanymi co do art. 44 regulaminu załączonego do niniejszej Konwencji i wpisanymi do Protokołu czwartego posiedzenia plenarnego z dnia 17 sierpnia 1907 r.
37. Za Salvador:
38. Za Serbję:
39. Za Siam:
40. Za Szwecję:
41. Za Szwajcarję:
42. Za Turcję:
- Z zastrzeżeniem co do art. 3.
43. Za Uruguaj:
44. Za Wenezuelę:

Aneks do Konwencji.

REGULAMIN

dotyczący praw i zwyczajów wojny lądowej.

DZIAŁ I.

O wojujących.

Rozdział I.

Określenie wojującego.

Art. 1.

Ustawy, prawa i obowiązki wojenne stosują się nie tylko do armji, lecz również do pospolitego ruszenia i oddziałów ochotniczych, o ile odpowiadają one warunkom następującym:

- 1) jeżeli mają na czele osobę odpowiedzialną za swych podwładnych;
- 2) noszą stałą i dającą się rozpoznać zdaleka odznakę wyróżniającą;
- 3) jawnie noszą broń;
- 4) przestrzegają w swych działaniach praw i zwyczajów wojennych.

W tych krajach, gdzie pospolite ruszenie lub oddziały ochotnicze stanowią armję lub wchodzą w jej skład, nazwa armji rozciąga się na nie.

Art. 2.

Ludność terytorjum niezajętego, która przy zbliżeniu się nieprzyjaciela dobrowolnie chwyta za broń, aby walczyć z wkraczającymi wojskami i nie miała czasu zorganizować się zgodnie z art. 1, będzie uważaną za stronę wojującą, jeżeli jawnie nosi broń i zachowuje prawa i zwyczaje wojenne.

Art. 3.

Zbrojne siły stron wojujących mogą składać się z walczących i niewalczących. W razie zagarnięcia ich przez nieprzyjaciela zarówno tym, jak i tamtym przysługuje prawo być traktowanymi jak jeńcy wojenni.

Rozdział II.

O jeńcach wojennych.

Art. 4.

Jeńcy wojenni zostają pod władzą Rządu nieprzyjacielskiego, lecz nie pod władzą osób lub oddziałów, które ich wzięły do niewoli.

Powinni być traktowani w sposób humanitarny.

Wszystko, co stanowi ich własność osobistą, z wyjątkiem broni, koni i papierów wojskowych, pozostaje ich własnością.

Art. 5.

Jeńcy wojenni mogą być poddani internowaniu w mieście, fortecy, obozie lub jakimkolwiek innym miejscu, pod warunkiem niewydalania się poza pewne oznaczone granice; lecz zamknięcie ich może być zarządzane tylko jako niezbędny środek bezpieczeństwa i wyłącznie na czas trwania okoliczności, powodujących taki środek.

Art. 6.

Państwo może używać jako pracowników jeńców wojennych, za wyjątkiem oficerów, odpowiednio do ich rangi i zdolności. Prace te nie powinny być nadmierne i nie będą w żadnym związku z działaniami wojennymi.

Jeńcom może być dozwolona praca na rachunek publicznych urzędów administracyjnych lub osób prywatnych, lub na własny rachunek.

Prace, wykonywane dla Państwa, opłacane są według taryf obowiązujących dla wojskowych armji narodowej, wykonywujących te same prace, lub jeżeli tych taryf niema, to zgodnie z cenami, odpowiadającymi wykonanej pracy.

O ile prace są wykonane dla innych urzędów lub dla osób prywatnych, warunki pracy winny być określone w porozumieniu z władzami wojskowymi.

Zapłata, otrzymana przez jeńców, będzie służyła do ulżenia ich doli, a nadwyżka zostanie im doręczoną w chwili zwolnienia, za potrąceniem kosztów utrzymania.

Art. 7.

Utrzymanie jeńców wojennych obciąża Rząd, w którego mocy się znajdują.

W braku specjalnego porozumienia między stronami wojującymi jeńcy wojenni otrzymują pożywienie, pomieszczenie i ubranie w równej mierze jak wojska rządu, który wziął ich do niewoli.

Art. 8.

Jeńcy wojenni podlegają ustawom, przepisom i rozkazom, obowiązującym w armji państwa, w którego mocy pozostają. Wszelkie nieposłuszeństwo upoważnia do stosowania względem ich niezbędnych zarządzeń przymusowych.

Jeńcy zbiegli, którzy byliby ujęci, zanim zdolali połączyć się ze swą armją, albo zanim zdolali opuścić terytorjum, zajęte przez armję, która ich wzięła do niewoli, podlegają karom dyscyplinarnym.

Jeńcy wojenni, którzy po udanej ucieczce znowu dostaną się do niewoli, nie podlegają żadnej karze za poprzednią ucieczkę.

Art. 9.

Każdy jeńiec wojenny winien, jeśli będzie pytany w tym przedmiocie, wyjawić swe prawdziwe nazwisko i stopień, a w razie gdyby przekroczył ten przepis, narazi się na ograniczenie praw, które przyznane są jeńcom wojennym jego kategorii.

Art. 10.

Jeńcy mogą być zwolnieni na słowo honoru, jeśli to dozwolone jest przez prawa ich kraju i w takim razie powinni, rękując za to swoim honorem osobistym, skrupulatnie wypełnić powzięte zobowiązania, zarówno w stosunku do własnego rządu, jak i tego rządu, który ich wziął do niewoli. W tymże wypadku ich własny rząd obowiązany jest nie żądać i nie przyjmować od nich żadnych usług, sprzeciwiających się danemu słowu.

Art. 11.

Jeńiec wojenny nie może być zmuszony do zwolnienia się na słowo honoru, również rząd nieprzyjacielski nie jest zmuszony przychylić się do prośby jeńca o zwolnienie go na słowo honoru.

Art. 12.

Każdy jeńiec wojenny zwolniony na słowo honoru i znowu wzięty do niewoli z bronią w ręku, zwróconą przeciwko rządowi, względem którego zobowiązał się słowem honoru, lub przeciwko sprzymierzeńcom tegoż rządu, traci prawa, przysługujące jeńcom wojennym i może być stawiony przed sąd.

Art. 13.

Osoby towarzyszące armji, lecz nie należące do jej właściwego składu: jako to: korespondenci i reporterzy gazet, markietanci i dostawcy, w razie jeżeli będą pochwyceni przez nieprzyjaciela i jeżeli ten ostatni uważa za wskazane zatrzymać ich, mają prawo do traktowania ich jak jeńców wojennych pod warunkiem, że będą zaopatrzeni w legitymację od władzy wojskowej tej armji, której towarzyszyły.

Art. 14.

Z chwilą rozpoczęcia działań wojennych w każdym z państw wojujących, jak również w państwach neutralnych, o ile przyjęły one walczących na swe terytorjum, utworzone jest biuro informacyjne o jeńcach wojennych. Biuro to, mające na celu udzielanie odpowiedzi na wszystkie zapytania, dotyczące jeńców, otrzymuje od rozmaitych kompetentnych urzędów wszystkie wskazówki, dotyczące internowania i tranzlokowania, zwalniania na słowo honoru, wymiany, ucieczki, wstąpienia do szpitala i zgonu, tudzież wszelkie inne informacje, niezbędne do ułożenia i trzymania dla ewidencji kartki imiennej dla każdego jeńca. Biuro winno wpisywać do tej kartki numer, imię i nazwisko, wiek, miejsce pochodzenia, rangę,

oddział wojskowy, rany, dzień i miejsce wzięcia do niewoli, internowania, otrzymania ran oraz śmierci, jakoteż wszelkie uwagi szczególne. Kartka imienna przekazuje się po zawarciu pokoju rządowi przeciwnej strony wojującej.

Biuro informacyjne obowiązane jest również zbierać i gromadzić w jedno miejsce wszystkie przedmioty, służące do osobistego użytku, walory, listy i. t. d., które będą znalezione na polu bitwy, lub pozostaną po jeńcach, zwolnionych na słowo honoru, wymienionych, albo zmarłych w szpitalach i lazaretach polowych, i przesyłać je zainteresowanym.

Art. 15.

Towarzystwa niesienia pomocy jeńcom, należycie zawiązane zgodnie z prawami ich kraju i mające za zadanie pośrednictwo w sprawach dobroczynności, otrzymują od stron wojujących dla siebie oraz dla swych ajentów, należycie akredytowanych, wszelkie ułatwienia dla spełnienia swoich czynności filantropijnych w granicach, wskazanych przez konieczności wojenne i regulamin administracyjny. Delegaci tych towarzystw dopuszczeni będą do rozdawania zapomóg w punktach internowania jeńców, jak również na etapach, gdzie przebywają jeńcy, wracający do ojczyzny, za okazaniem zezwolenia imiennego, wydanego przez władzę wojenną oraz zobowiązania na piśmie, że poddadzą się wszelkim zarządzeniom policyjnym co do zachowania porządku i bezpieczeństwa, przepisany przez tę władzę.

Art. 16.

Biura informacyjne zwolnione są od opłaty transportowej. Listy, przekazy, sumy pieniężne, jak również przesyłki pocztowe, przeznaczone dla jeńców lub przez nich wysyłane, są zwolnione od wszelkich opłat pocztowych, zarówno w krajach wysyłania i przeznaczenia, jak w krajach tranzytowych.

Ofiary i zapomogi w naturze, przesyłane dla jeńców wojennych, są zwolnione od wszelkich opłat wejściowych i innych, jak również od opłat przewozowych na kolejach, zarządzanych przez państwo.

Art. 17.

Oficerowie jeńcy wojenni otrzymują pobory, do których mają prawo oficerowie tejże rangi w państwie, w którym są zatrzymani, pod warunkiem spłaty przez ich rząd.

Art. 18.

Jeńcom zapewnia się zupełną wolność wykonywania praktyk ich religij oraz uczęszczania na nabożeństwa swego wyznania jedynie pod warunkiem zachowania przepisów porządkowych i policyjnych, ustanowionych przez władze wojenne.

Art. 19.

Testamenty jeńców przyjmuje się do przechowania i sporządzają się na tychże zasadach, co i testamenty wojskowych armji krajowej.

Te same przepisy obowiązują co do poświadczeń zgonu, jak również co do grzebania jeńców, z uwzględnieniem ich rangi i tytułu.

Art. 20.

Po zawarciu pokoju, odesłanie jeńców do ojczyzny dokonane być winno w możliwie krótkim czasie.

Rozdział III.

O chorych i rannych.

Art. 21.

Obowiązki stron wojujących, dotyczące opieki nad chorymi i rannymi, określa konwencja genewska.

DZIAŁ II.

O krokach nieprzyjacielskich.

Rozdział I.

O sposobach szkodzenia nieprzyjacielowi, o oblężeniach i bombardowaniach.

Art. 22.

Strony wojujące nie mają nieograniczonego prawa wyboru środków szkodzenia nieprzyjacielowi.

Art. 23.

Oprócz zakazów, ustanowionych przez specjalne konwencje, zabrania się mianowicie:

- a) używać trucizny lub broni zatrutej;
- b) zabijać albo ranić zdradziecko osoby, należące do ludności lub do wojsk nieprzyjaciela;
- c) zabijać lub zadawać rany nieprzyjacielowi, który złożył broń i, nie mając już środków obrony, zdał się na łaskę;
- d) oświadczać, że nikomu nie będzie darowane życie;
- e) używać broni, pocisków lub środków, mogących zadać zbyteczne cierpienia;
- f) bezprawnie używać flagi parlamentarnej, narodowej, oznak wojskowych i uniformów nieprzyjaciela, jak również oznak odróżniających, ustanowionych przez konwencję genewską;
- g) niszczyć lub zagarniać własność nieprzyjaciela, oprócz wypadków, gdy takiego zniszczenia lub zagarnięcia wymaga konieczność wojenna;
- h) ogłaszać za wygasłe, zawieszane lub nie podpadające osądzeniu prawa i roszczenia obywateli strony przeciwnej.

Zabrania się również stronom wojującym zmuszać poddanych strony przeciwnej do uczestnictwa w działaniach wojennych, skierowanych przeciwko ich krajowi, nawet w tych razach, gdy pozostawali oni w służbie tejże strony wojującej przed rozpoczęciem wojny.

Art. 24.

Fortele wojenne i używanie sposobów, niezbędnych do otrzymania wiadomości o nieprzyjacielu i o terenie uważa się za dozwolone.

Art. 25.

Wzbronione jest atakowanie lub bombardowanie w jakibądź sposób bezbronych wsi, domów mieszkalnych i budowli.

Art. 26.

Dowódca wojsk napadających zanim przystąpi do bombardowania, za wyjątkiem wypadków szturm, powinien uczynić wszystko, co jest w jego mocy, aby uprzedzić o tem władze.

Art. 27.

Podczas oblężeń i bombardowań należy zastosować wszelkie niezbędne środki, ażeby w miarę możliwości oszczędzone zostały świątynie, gmachy, służące celom nauki, sztuki i dobroczynności, pomniki historyczne, szpitale oraz miejsca, gdzie zgromadzeni są chorzy i ranni, pod warunkiem, ażeby te gmachy i miejsca nie służyły jednocześnie celom wojennym.

Obowiązkiem oblężonych jest oznaczyć te gmachy i miejsca za pomocą specjalnych widocznych

znaków, które będą notyfikowane oblegającym.

Art. 28.

Zabrania się wydawania na łup miast lub miejsc nawet zdobytych szturmem.

Rozdział II.

O szpiegach.

Art. 29.

Za szpiega może być uważana tylko taka osoba, która, działając potajemnie lub pod fałszywymi pozorami, zbiera lub stara się zbierać wiadomości w obrębie działań jednej ze stron wojujących z zamiarem zakomunikowania ich stronie przeciwnej.

A więc nie są uważani za szpiegów wojskowi, którzy bez przebrania przedostali się dla zbierania wiadomości do strefy działań armii nieprzyjacielskiej.

Również nie będą uważani za szpiegów ci wojskowi i niewojskowi, którzy jawnie wykonywują swoje zadanie, którym zlecone jest oddanie depesz, przeznaczonych do ich własnej lub nieprzyjacielskiej armii.

Do tejże kategorii należą również osoby, które posyłane są balonem dla przewiezienia depesz lub wogóle dla utrzymania komunikacji między różnymi częściami armii lub terytorjum.

Art. 30.

Szpieg pojmany na gorącym uczynku nie może być ukarany bez uprzedniego sądu.

Art. 31.

Szpieg, który wrócił do armii, do której należy, i wzięty następnie do niewoli przez nieprzyjaciela, jest traktowany jako jeńiec wojenny i nie ponosi odpowiedzialności za swoje poprzednie czynności szpiegowskie.

Rozdział III.

O parlamentarzach.

Art. 32.

Za parlamentarza uważa się osobę, upoważnioną przez jedną ze stron wojujących do wszczęcia rokowań z drugą i przybywającą z białą flagą. Zarówno sam parlamentarz, jak i towarzyszący mu trębacz lub doboz, oraz osoba, niosąca flagę i tłumacz, korzystają z przywileju nietykalności.

Art. 33.

Dowódca, do którego wysłany został parlamentarz, nie jest obowiązany przyjąć go we wszelkich okolicznościach.

Może on powziąć wszelkie zarządzenia, aby przeszkodzić parlamentarzowi do wykorzystania swej misji w celu zebrania wiadomości.

Ma on prawo w razie nadużycia zatrzymać czasowo parlamentarza.

Art. 34.

Parlamentarz traci przywilej nietykalności, jeżeli zostanie mu dowiedzionem w sposób konkretny i niezbity, że skorzystał ze swego położenia uprzywilejowanego, aby spowodować lub popełnić czyn zdradziecki.

Rozdział IV.

O kapitulacjach.

Art. 35.

W kapitulacjach, zdecydowanych między układającymi się stronami, należy brać pod uwagę przepisy o honorze wojskowym.

Zawarte kapitulacje mają być ściśle przestrzegane przez obie strony.

Rozdział V.

O zawieszeniu broni.

Art. 36.

Zawieszenie broni wstrzymuje działania wojenne za wzajemną umową stron wojujących. Jeżeli czas trwania zawieszenia broni nie jest ustalony, strony wojujące mogą w każdej chwili wznowić operacje wojenne pod tym wszakże warunkiem, ażeby nieprzyjaciel był o tem w czasie umówionym uprzedzony, zgodnie z warunkami zawieszenia broni.

Art. 37.

Zawieszenie broni może być ogólne lub miejscowe. Pierwsze wstrzymuje wszędzie działania wojenne stron wojujących, drugie - tylko pomiędzy niektórymi częściami armji wojujących, oraz na określonej przestrzeni.

Art. 38.

Zawieszenie broni winno być notyfikowane oficjalnie i we właściwym terenie władzom kompetentnym i wojskom. Działania wojenne będą zawieszane niezwłocznie po notyfikacji zawieszenia broni, albo w terminie ustalonym.

Art. 39.

Od umawiających się stron zależy określenie w klauzulach umowy o zawieszeniu broni stosunków, jakie mogłyby zająć na terenie wojennym względem ludności oraz między stronami.

Art. 40.

Wszelkie poważne naruszenie zawieszenia broni przez jedną ze stron daje prawo drugiej do wypowiedzenia tegoż zawieszenia, a nawet w nagłym wypadku do niezwłocznego wznowienia działań wojennych.

Art. 41.

Naruszenie klauzul zawieszenia broni przez osoby pojedyncze, działające z własnej inicjatywy, daje tylko prawo do żądania, ażeby winni byli ukarani oraz aby poniesione straty, o ile zaszczyły, zostały wynagrodzone.

DZIAŁ III.

O władzy wojennej na terytorjum państwa nieprzyjacielskiego.

Art. 42.

Terytorjum uważa się za okupowane, jeżeli faktycznie znajduje się pod władzą armii nieprzyjacielskiej.

Okupacja rozciąga się jedynie na te terytoria, gdzie ta władza jest ustanowiona i gdzie może być wykonywana.

Art. 43.

Z chwilą faktycznego przejścia władzy z rąk rządu legalnego do rąk okupanta, tenże poweźmie wszystkie będące w jego mocy środki, celem przywrócenia i zapewnienia, o ile to jest możliwym, porządku i życia społecznego, przestrzegając, z wyjątkiem bezwzględnych przeszkód, prawa obowiązujące w tym kraju.

Art. 44.

Zabrania się stronie wojującej przymuszania ludności terytorjów okupowanych do udzielania wiadomości o armii przeciwnej strony wojującej, albo o jej środkach obrony.

Art. 45.

Zabrania się przymuszania ludności terytorjów okupowanych do przysięgania na wierność państwu nieprzyjacielskiemu.

Art. 46.

Honor i prawa rodzinne, życie jednostek i własność prywatna, jak również przekonania religijne i wykonywanie obrządków religijnych, winny być uszanowane.

Własność prywatna nie podlega konfiskacie.

Art. 47.

Rabunek jest formalnie zakazany.

Art. 48.

Jeżeli nieprzyjaciel pobiera na terytorjum okupowanem ustanowione na rzecz państwa podatki, opłaty i rogatek, winien to uczynić w miarę możliwości zgodnie z obowiązującymi przepisami o opodatkowaniu i repartycji opłat, przyczem wynika dlań stąd obowiązek pokrycia kosztów administracji danego terytorjum w mierze, w jakiej do tego obowiązany był rząd legalny.

Art. 49.

Jeżeli oprócz podatków, wymienionych w artykule poprzednim, okupant pobiera inne daniny pieniężne na terytorjum okupowanem, to przeznaczeniem ich będą mogły być jedynie potrzeby armji lub administracji tego terytorjum.

Art. 50.

Żadna zbiorowa kara pieniężna lub inna nie może być nałożoną na ludność za postęпки jednostek, za które nie można jej czynić solidarnie odpowiedzialną.

Art. 51.

Żadna kontrybucja nie powinna być pobierana inaczej, jak na zasadzie rozkazu na piśmie i pod odpowiedzialnością naczelnego generała.

Pobór taki powinien odbywać się możliwie zgodnie z przepisami opodatkowania i repartycji podatków

obowiązujących.

Za opłatę każdego podatku wydane będzie płatnikom odpowiednie pokwitowanie.

Art. 52.

Rekwizycje w naturze oraz usługi mogą być wymagane od gmin i mieszkańców jedynie dla armii okupacyjnej. Będą one zastosowane do środków kraju i będą tego rodzaju, żeby nie pociągały za sobą dla ludności obowiązku uczestniczenia w działaniach wojennych przeciwko własnej ojczyźnie. Te rekwizycje i te usługi mogą być żądane jedynie na zasadzie upoważnienia dowódcy w okupowanej miejscowości.

Świadczenia w naturze będą o ile możliwości opłacane w gotówce, w przeciwnym razie stwierdzone być winny przez pokwitowanie, a opłata sum należnych winna być wykonaną w możliwie krótkim czasie.

Art. 53.

Armja, zajmująca daną miejscowość, może rekwirować tylko gotówkę, fundusze i obligi dłużne (papiery wartościowe), stanowiące własność państwową oraz składy broni, środki transportowe, magazyny i zapasy zaprowiantowania i wogóle wszelki ruchomy majątek państwa, mogący służyć do celów wojennych.

Wszystkie środki, stosowane na lądzie, morzu i w powietrzu celem przenoszenia wiadomości, przewożenia osób i rzeczy poza wypadkami, podpadającymi pod prawo morskie, składy broni i wogóle wszelki rodzaj amunicji wojennej, mogą być zarekwirowane nawet gdy stanowią własność osób prywatnych, ale podlegają zwrotowi, odszkodowania zaś uregulowane będą po zawarciu pokoju.

Art. 54.

Kable podwodne, łączące terytorjum zajęte z terytorjum neutralnem, mogą być rekwirowane i niszczone jedynie tylko w wypadku bezwzględnej konieczności. Podlegają one również zwrotowi, a odszkodowanie uregulowane będzie po zawarciu pokoju.

Art. 55.

Państwo okupujące uważać się będzie jedynie za administratora i użytkownika gmachów publicznych, nieruchomości, lasów i rolnych gospodarstw, należących do państwa nieprzyjacielskiego, a znajdujących się w kraju okupowanym. Państwo to winno ochraniać wartość tych majątków i rządzić nimi zgodnie z zasadami użytkowania.

Art. 56.

Własność gmin, instytucji kościelnych, dobroczynnych, wychowawczych oraz instytucji sztuk pięknych i naukowych, chociażby należących do państwa, będą traktowane jak własność prywatna.

Wszelkie zajęcie, zniszczenie lub rozmyślna profanacja instytucji tego rodzaju, pomników historycznych, dzieł sztuki i nauki, są zabronione i winny być karane.